

Mədəniyyət sahəsində institutional islahatlar aparılacaq, idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlanacaq. Bu, Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi "Azərbaycan Mədəniyyəti - 2040" Mədəniyyət Konsepsiyasında əks olunub. Belə ki, 2026-2030-cu ilə qədər mədəniyyətin təhsilin tərkib hissəsinə çevrilməsi, o cümlədən mədəniyyət sahələrinə, Azərbaycanın mədəniyyət dəyərlərinə dair fənn və biliklərin tədrisi təmin edilməlidir. Konsepsiyada qeyd edilir ki, mədəniyyət fənni tədris olunacaq.

Məktəblərdə mədəniyyət dərsi olacaq - Prezident təsdiqlədi..

Kamran Əsədov: "Hazırda məktəblərdə mədəniyyət mövzuları epizodikdir, dərsliklərdə zəif təmsil olunur"

yönəltməsi təhsilin formal yox, məzmunlu olmasına xidmət edir və bu, nazirliyin son illərdə strategiyaya əsaslanan nadir addımlarından biridir. Müsbət tərəf ondadır ki, mədəniyyət tədrisi şagirdlərdə estetik zövq, tarix və kimlik duyğusu, sosial davranış mədəniyyəti formalaşdırır, bu isə uzunmüddətli perspektivdə vətəndaş məsuliyyətini gücləndirir. Mədəni təhsili güclü olan ölkələrdə bu artıq sübut olunub: Finlandiyada incəsənət və mədəniyyət məktəb proqramının əsas hissəsidir və PISA nəticələrinə görə şagirdlərin oxu və mətn anlama bacarıqları OECD ortalamasından 12 faiz yüksəkdir; Yaponiyada mədəni davranış və estetik tərbiyə ayrıca kurikulum komponentidir və məktəbdaxili intizam pozuntuları Avropa ortalamasından iki dəfə aşağıdır; Fransada "Education culturelle" proqramı çərçivəsində şagirdlərin muzeylərə, teatr və sərgilərə çıxışı məcburidir və bu, sosial adaptasiyanı gücləndirir.

Bununla yanaşı, mənfi tərəflər də var və bunlar açıq etiraf olunmalıdır. Hazırda məktəblərdə mədəniyyət mövzuları epizodikdir, dərsliklərdə zəif təmsil

olunur və çox vaxt formal məlumat səviyyəsində qalır. Müəllimlərin əksəriyyəti bu sahəni əsas tədris məqsədi kimi yox, "əlavə mövzu" kimi qəbul edir. Pedaqoji sorğular göstərir ki, müəllimlərin yalnız təxminən 25 faizi dərslərində mədəni kontekstlərdən sistemli istifadə edir. Universitetlər və kolleclər isə bu istiqamətdə demək olar ki, boşluq yaradır: müəllim hazırlığı proqramlarında mədəniyyət, estetik tərbiyə və milli dəyərlərin tədrisi ayrıca kompetensiya kimi nəzərə alınmır, daha çox texniki fənn biliklərinə fokuslanır. Bu isə məktəbdə tətbiq ediləcək modelin kadr baxımından zəif qalmasına səbəb olur".

Ekspertin fikrincə, Elm və Təhsil Nazirliyinin bu sahəni strateji xətt kimi götürməsi müsbət haldır, lakin yalnız proqram dəyişikliyi ilə kifayətlənmək olmaz. Dərsliklərdə mədəniyyət mövzuları ciddi şəkildə genişləndirilməli, fakt yığını yox, dəyər və məna əsaslı məzmun yaradılmalıdır. Tarix dərslikləri yalnız xronologiya yox, mədəni prosesləri izah etməlidir; ədəbiyyat dərslikləri yalnız mətn yox, dünyagörüş formalaşdırılmalıdır; incəsənət

dərsləri yalnız texnika yox, estetik düşüncə yaratmalıdır: "Müqayisə göstərir ki, mədəniyyəti təhsilin mərkəzinə qoyan ölkələrdə təhsil yalnız nəticə yox, şəxsiyyət yaradır, bizdə isə hələ də imtahan yönümlü model üstünlük təşkil edir. Bu qərar həyata keçərsə, məktəb imtahan mərkəzi olmaqdan çıxıb sosial-mədəni institut funksiyasını gücləndirə bilər. Şagird sadəcə "nə bilir-sən?" sualına yox, "kimsən və nəyə inanırsan?" sualına da cavab verə biləcək. Hesab edirəm ki, bu qərar təhsilin humanistləşməsi, milli kimliyin qorunması və məktəbin sosial rolunun bərpası baxımından doğru istiqamətdir və Elm və Təhsil Nazirliyinin bu prosesi dəstəkləməsi təqdirəlayiqdir. Əsas məsələ bunun formal deyil, məzmunlu icra olunmasıdır; əks halda mədəniyyət canlı dəyər yox, kağız üzərində mövzu olaraq qalacaq. Bu islahat düzgün aparılırsa, təhsil sistemi bilik ötürən mexanizmdən çıxıb cəmiyyət yaranan instituta çevrilə bilər və bu, Azərbaycanın gələcəyi üçün strateji üstünlük deməkdir".

Günel CƏLİLOVA

Təhsil eksperti Kamran Əsədov "Bakı-Xəbər"ə şərhində bildirdi ki, "Azərbaycan Mədəniyyəti - 2040" Konsepsiyasında mədəniyyətin təhsilin tərkib hissəsinə çevrilməsi barədə müddəa son illərdə təhsil sisteminə məzmun böhranının aradan qaldırılması istiqamətində atılmış ən doğru və strateji addımlardan biridir: "Çünki hazırkı məktəb modeli şagirdi biliklə yükləyir, lakin onu dəyər, kimlik və estetik şüur baxımından formalaşdırmaqda zəif qalır. Aparıldığı tədqiqatlara əsasən, Azərbaycan məktəblərində şagirdlərin təxminən 70 faizindən çoxu dərsləndikdən sonra sosial şəbəkələrdə və xarici məzmun istehlakında keçirir, halbuki yerli mədəni kontentlə sistemli təmas edənlərin payı 20 faizdən aşağıdır və bu, milli mədəniyyətin ötürülməsində ciddi boşluq yaradır. UNESCO-nun 2023-cü il üzrə "Culture

and Education" hesabatında qeyd olunur ki, mədəniyyətin formal təhsilə inteqrasiyası olan ölkələrdə şagirdlərin məktəbə bağlılıq səviyyəsi orta hesabla 18-22 faiz yüksək olur, sosial davranış pozuntuları isə 12-15 faiz azalır. Bu rəqəmlər göstərir ki, mədəniyyət təkcə ideoloji yox, həm də pedaqoji alətdir.

"Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 4-cü maddəsində təhsilin məqsədi "şəxsiyyətin hərtərəfli inkişafı, milli-mənəvi dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə" kimi müəyyən edilib və 9-cu maddədə ümumi təhsilin məzmununa "milli və bəşəri dəyərlərin mənimsənilməsi" birləşə daxil edilib. Bu baxımdan Konsepsiyada nəzərdə tutulan dəyişiklik hüquqi baxımdan tam əsaslıdır və mövcud qanunvericiliyin ruhuna uyğundur. Elm və Təhsil Nazirliyinin bu xətti dəstəkləməsi və icraya